

Příloha k protokolu o SZZ č. ....
FF JU v Čes. Budějovicích

Vysoká škola: .....
Ústav věd o umění a kultuře

Datum odevzdání posudku: 31. 5. 2017

Studentka: Šárka Riganová

Aprobace:
Vedoucí * / Mgr. Denis Ciporanov, Ph.D.
bakalářské práce
Recenzent */ Mgr. Ondřej Dadejčík, Ph.D.

POSUDEK BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Ontologie estetického objektu a otázka hodnoty uměleckého díla, reprodukce a falza

(téma)

Bakalářská práce Šárky Riganové nazvaná *Ontologie estetického objektu a otázka hodnoty uměleckého díla, reprodukce a falza* má za cíl přezkoumat a znovu odpovědět otázku po estetickém rozdílu mezi originálem a padělkem uměleckého díla, v jemnějším rozlišení též reprodukce a kopií uměleckých děl. Autorka volí relevantní zdroje, vstupuje do jedné s diskusí na toto téma a sestupuje k jejím předpokladům, tj. k otázce po ontologické povaze uměleckých děl a případně estetických objektů.

Do popředí se záhy dostává otázka autenticity, tedy problematika mnohem rozsáhlejší, autorka legitimně volí jednu z možných cest a v prvních dvou částech přehledně a s porozuměním představuje přístupy zejména angloamerických, analytických (či takto orientovaných) filozofů: Nelsona Goodmana, Eddyho Zemacha a věnuje též pozornost Waltonově slavnému článku o vlivu kategorií na naše oceňování uměleckých děl a také rozlišení mezi estetickým monismem a dualismem u Tomáše Kulky. V průběhu těchto prezentací Riganová klade textům zajímavé otázky a místy, tu a tam, naznačuje, ale příliš nerozvádí možné limity prezentovaných přístupů.

Autorka s texty nakládá s porozuměním, snaží se je – což velmi oceňuji – domýšlet, srovnává je navzájem s potřebnou kritickou distancí. Přece jen však postrádám větší míru systematickosti, které by jistě prospěla menší rozsah zkoumaných přístupů, zato větší hloubka a uspořádanost jejich rozborů. Z celku postupně, více či méně vystupuje jeho kostra, což pokládám za jeden z aspektů, kterým by bylo dobře se příště věnovat více.

Třetí část tvoří rozsáhlejší kapitola o estetickém objektu, založená na poměrně pozorném výkladu Ingardenova pojetí procesu estetického prožitku a v jeho rámci konstituovaného estetického objektu. Pokud struktura práce dobře rozumím má sloužit ingardenovská část jako půda, z níž jsou všechny dosud probírané přístupy na závěr přehlednuty, jsou zváženy jejich dobré i špatné stránky a jsou dozodpovězeny otázky naznačené v předchozím výkladu.

Domnívám se, že tento postup není ve svém výsledku a v této podobě příliš funkční, neboť přehlíží hlubší rozdíly mezi jednotlivými autory a jejich teoriemi. Dokážu si představit na této rovině a v tomto rozsahu smysluplné srovnání Goodmana, Zemacha, Waltona a Kulky, nebo dokonce Kulky a Ingardena (v určitém zajímavém a přehlíženém ohledu, dovysvětlím u obhajoby). Avšak postavit Ingardenovu fenomenologickou koncepci proti analyticky orientovaným filozofům znamená – na této rovině a v tomto rozsahu – nebezpečí výrazného zkreslení. Dochází totiž k tomu, že jsou tito autoři kritizováni za určitá tvrzení z pozic, s nimiž se míjejí a jsou tudíž usvědčováni z omylů, jichž se nedopouštějí. Uvedu jeden příklad, autorka na s. 23 a 24 tvrdí:

„N. Goodman má pravdu, že pokud vím, že jeden ze dvou předkládaných artefaktů je originál a druhý falzum, budu nejspíše pužena k tomu, abych odhalila vizuální rozdíly, které by mohly tuto diferenci potvrdit. V této chvíli však již přistupuji k daným artefaktům intencionálně (hledám nesrovnalosti mezi nimi), čímž se vzdaluji od, řekněme, běžného kontemplativního přístupu, který je typický pro postoj estetický. Postoj, v němž přistupujeme k daným artefaktům, a který se vyznačuje zaměřením se na detaily artefaktů a pozorování možných rozdílů mezi nimi, by se dal spíše nazvat postojem teoretickým. Dle J. Mukařovského a jeho rozdělení totiž nesledujeme artefakty kvůli nim samým, nýbrž je sledujeme za účelem poznání, objevení jistého faktu (zde možnost rozhodnutí, který z artefaktů je originál).“

V čem je problém? Goodman nemohl jednoduše přehlédnout rozdíl mezi estetickým a badatelským postojem, protože nejen že žádné takové rozlišení nepoužívá, nýbrž pokládá pojem estetického postoje za problematický (Srov. např. úvodní odstavce poslední kapitoly *Jazyků umění* „Umění a porozumění“). Nelze mu tedy korektně vyčítat, že toto postojové rozlišení nevzal v potaz. Netvrdím, že nelze kritizovat Goodmanovu koncepci z postojových pozic, v takovém případě je však třeba sestoupit hlouběji a položit si otázku, zda odmítá Goodman tento pojem z dobrých a přesvědčivých důvodů, zda jej odmítá naprosto (sám se domnívám, že nikoli), či zda se (byť implicitně, či dokonce nevědomě) pokouší o jeho rekonstrukci a pokud ano (sám se domnívám, že je tomu tak), potom je třeba ukázat, jak tato rekonstrukce vypadá a jak se případně má k Ingardenovu pojetí. Závěr Riganové, podle něhož Goodman chyboval, když si u svého příkladu s nerozlišitelnými díly, kdy jedno je originál a druhé falzum, nepovšiml rozdílu v zaujetí postoje, by zněl naprosto odlišně. Navíc, až na Kulku, všichni diskutovaní autoři dosti podrobně předkládají ve svých dalších dílech své ontologické koncepce, jejich srovnání s tou Ingardenovou by mělo autorčinu záměru předcházet, ukázaly by se totiž zmíněné významné rozdíly. Jsem si ale vědom, že takový projekt přesahuje žánr i rozsah bakalářské práce (u obhajoby – pro stručnost posudku – dovysvětlím, proč uvedená argument neplatí ani pro Ingardena).

Jako doklad vysokého potenciálu bakalářské práce pro její další rozvinutí (ačkoli její stávající podoba rozhodně není bez chyb) bych rád uvedl další příklad. Šárka Riganová se totiž v rámci zajímavého promyšlení zkoumané problematiky dopouští, jaksi mimoděk, velmi zajímavých avšak nerozvedených postřehů. Na s. 22 např. píše:

„Tradice, kterou si osvojujeme skrze naši kulturu je zatížena určitým pohledem na umělecká díla. Tato, v případě výtvarných umění, předně v sochařství a malířství, je silně motivována představou jediného exempláře, který je výhradním nositelem jak hodnoty estetické, tak hodnoty umělecké. Tato tradice má své kořeny jednak v nazírání umění jako takového a jednak v nazírání na osobu autora-génia. Mohlo by se zdát, že výše zmíněný aspekt jisté aury jedinečnosti uměleckého díla nijak nesouvisí s tématem této práce, dle mého je zde však přímé propojení. Pokud si představíme svět, v němž by autentičnost děl nehrála žádnou roli, nikdy by nebyl vytvořen trh s uměním a pojem falza by v kontextu umění pravděpodobně ani nevznikl.“

Domnívám se, že v minulých dekadách široce a hluboce diskutovaná problematika „aury uměleckého díla“, nejen, že nevyvolává dojem, že „s tématem práce nesouvisí“, ona je ve skutečnosti v základu spíše odvozených problémů, kterým se věnuje Riganová. Směr zkoumání vedoucí nejen k Walteru Benjaminovi, ale také k pojetí hodnotové struktury památky Aloise Riegla, k souvisejícím Adornovým úvahám, se u těchto otázek jeví jako více než zajímavé doporučení.

V závěru práce se autorka, jak již bylo výše naznačeno, vrací k jednotlivým povětšinou angloamerickým autorům a do určité míry systematizuje své dosavadní postřehy. Ačkoli i zde jsou velmi zajímavá místa (např. nedotažená, avšak nápaditá kritika Goodmanovy verze myšlenkových experimentů s *indiscernibles*), vykazuje tato část podobně smíšenou kvalitu, jako celá práce.

Po technické stránce je text psán na odpovídající úrovni, jeho autorka používá zdroje s nadhledem a povětšinou korektně, snad jen drobnosti jako odlišný font v odkazech pod čarou by bylo možné sjednotit.

Bakalářskou práci Šárky Riganové považuji z uvedených důvodů za nadějnou a doporučuji ji k obhajobě. Vzhledem k mým námitkám a k mé roli oponenta navrhuji hodnotit ji známkou **velmi dobře**, ovšem pokud se její autorka po všech stránkách s obhajobou uspokojivě vyrovná, nejsem proti hodnocení o stupeň výše.

Návrh na klasifikaci bakalářské práce: .....**velmi dobře**.....

.....
podpis vedoucího/ recenzenta bakalářské práce

Čes. Budějovicích

31. 5. 2017

V ..... dne .....